

Pregledni rad

UDK 811.161.2'276.5:796.332"19/20"

Iryna PROTSYK / Ірина ПРОЦИК (Львів)

Львівський національний університет імені

Івана Франка (Львів, Україна)

iryna.ptotsyk@lnu.edu.ua

iprotsyk@ukr.net

ЛЕКСИЧНІ НОВАЦІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ ФУТБОЛУ НАПРИКІНЦІ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ

Статтю присвячено аналізу динаміки розвитку однієї з підсистем української мови – мови футболу наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть. Поповнення лексичними новаціями мови найпопулярнішого виду спорту – «гри мільйонів» – пов'язане з еволюцією самої гри у футбол упродовж останніх десятиріч, що є власне футбольним чинником появи нових назв, та зі стрімким зростанням популярності футболу в Україні й у світі, підвищенням інтересом засобів масової комунікації до футбольних видовищ, комерціалізацією футболу, проникненням новітніх технологій у цю консервативну спортивну гру, які можна кваліфікувати як позаспортивні чинники змін. Джерелами фактичного матеріалу для дослідження слугували публіцистичні тексти футбольного змісту з масмедіа, інтернет-ресурсів, а також тексти наукового та художнього стилів на теми футболу. Футбольні новації класифіковано за тематичним принципом на групи та підгрупи. Описано появу нових тематичних груп футбольної лексики та збільшення лексичної наповнюваності новими назвами вже відомих груп спеціальних назв футболу. Проаналізовано лексичні та семантичні неологізми, а також чужомовні позики, які ввійшли в українську мову футболу впродовж трохи більше як трьох останніх десятиліть. Принагідно з'ясовано структуру й особливості творення нових футбольних найменувань і їхнє місце в українському футбольному дискурсі. Функціонування футбольних новацій проілюстровано прикладами вживання цих назв у контекстах. Зафіксовано чимало варіантних футбольних новацій, що свідчить про активний пошук найвдаліших і наймісткіших назв у сучасного лексикону футбольної сфери.

Ключові слова: динамічні процеси в сучасній мові футболу, новації в українській футбольній лексиці, тематичні групи футбольної лексики, лексичні неологізми, семантичні неологізми, чужомовні позики.

Футбол – проста й консервативна гра. За понад півторастолітню історію цього виду спорту на розвиток копаного м'яча мало впливали технічні здобутки й сучасні технологічні новації. Однак, як і в кожній сфері, з часом у футболі з'явилися нові поняття й терміни на їх окреслення. Поповнення лексики футболу насамперед помітне при спробі аналізу динаміки розвитку української мови футболу впродовж останніх десятиліть, коли в українському суспільстві відбулися, без перебільшення, тектонічні зрушення – відновлення незалежності та надання українській мові статусу державної, зміна економічних відносин, стрімка поява новітніх технологій, які зачепили спортивну сферу загалом та вплинули на футбольний дискурс зокрема. Лексика завжди першою з усіх мовних рівнів реагує на новації в різних аспектах життя соціуму. Вона найшвидше відображає у своєму складі ті зміни і трансформації, які відбуваються в суспільному розвитку. Саме тому динамічним процесам в лексичному складі української мови присвячено чимало праць, які з'явилися в останні роки в українському мовознавстві: колективні монографії, словники та статті науковців Інституту української мови НАН України, опубліковані в рамках масштабного проєкту з вивчення змін у системі та структурі української мови незалежної України (Карпіловська та ін., 2013; Карпіловська та ін., 2017; Карпіловська та ін., 2024), монографіях Марини Навальної (Навальна, 2011), Олександра Стишова (Стишов, 2000, Стишов, 2005; Стишов, 2012; Стишов, 2019), Любові Струганець (Струганець, 2002), Юлії Цигвинцевої (Цигвинцева, 2024), словники інновацій Анатолія Нелюби (Нелюба, 2012), Анатолія Нелюби й Євгена Редька (Нелюба та Редько, 2017), словники новотворів Ганни Віняр і Любові Шпачук (Віняр і Шпачук, 2000; Віняр і Шпачук, 2002), словники нової лексики Данути Мазурик (Мазурик, 2002), Людмили Туровської та Лади Василькової (Туровська та Василькова, 2008), словник нових та актуалізованих слів і значень за редакцією Оксани Тищенко (Тищенко та ін., 2010), публікації Євгенії Карпіловської (Карпіловська, 2004; Карпіловська, 2007; Карпіловська, 2008; Карпіловська, 2009), Лариси Кислюк (Кислюк, 2017), Ніни Клименко (Клименко, 2008), Жанни Колоїз (Колоїз, 2008; Колоїз, 2009), Лідії Лисиченко (Лисиченко, 2009), Наталії Стратулат (Стратулат, 2007).

Ця стаття присвячена аналізу нових назв на позначення нових понять у футболі, пов'язаних із його еволюцією у світі і розвитком цьо-

го виду спорту в Україні впродовж трохи більше як трьох останніх десятиліть – 90-х рр. XX століття та понад двох десятиліть XXI віку. У дослідженні розглянуто футбольні номінації, які є новими за формою і за змістом (лексичні неологізми), та назви, які мають або тільки новий зміст (семантичні неологізми, утворені в результаті переосмислення чи розширення значень відомих слів) (Черторизька, 1973: 243–244), а також чужомовні позики, які ввійшли в мову футболу в останні десятиліття. Джерельною базою для розвідки слугували друковані видання та інтернет-джерела, а саме – публіцистичні тексти футбольного змісту з масмедій, з новинних і спортивних сайтів, офіційних інтернет-сторінок українських футбольних клубів і керівних інституцій українського футболу, а також тексти наукового стилю – дослідження про футбол і мову футболу та твори художнього стилю – тексти про футбол сучасних українських письменників. Метою статті є з'ясування лексико-семантичних особливостей аналізованих нових футбольних назв. Принагідно з'ясовано структуру й особливості творення футбольних найменувань, а також їхнє місце у системі національної футбольної термінології й українському футбольному дискурсі загалом. Поодинокі зі зафіксованих у згаданих джерелах футбольних назв розміщено до реєстрів словників нової лексики (Віняр і Шпачук, 2000; Віняр і Шпачук, 2002; Мазурик, 2002; Нелюба, 2012; Туровська та Василькова, 2008), тому семантику цих новацій подано з урахуванням дефініцій, запропонованих у цих лексикографічних працях. Функціонування футбольних лексичних новацій проілюстровано прикладами вживання цих назв у контекстах, зафіксованих в опрацьованій джерельній базі.

У розвідці використано загальнонаукові та власне лінгвістичні методи і прийоми дослідження. Метод емпіричного спостереження над мовним матеріалом залучено для наукової інтерпретації фактичного матеріалу, почерпнутого з джерел футбольного дискурсу, і метод аналізу текстів футбольної тематики та прийом класифікування лексичного матеріалу, зафіксованого в них. Для узагальнення результатів проведених студій, обґрунтування теоретичних положень і викладення підсумків застосовано метод синтезу. Для систематизації фактичного матеріалу та викладення результатів дослідження використано описово-аналітичний і зіставний методи, для вивчення структури лексичних значень футбольних неологізмів застосовано метод компонентного аналізу.

Розширення системи понять футболу в останні кілька десятиліть передовсім пов'язане зі стрімким зростанням популярності футбольних видовищ, комерціалізацією цього виду спорту, які можна кваліфікувати як позаспортивні чинники змін, а також із впливом власне футбольних

факторів – збільшенням розмаїття використовуваних у футболі тактичних засобів і пов'язаним із цим розширенням функційних обов'язків гравців, виникненням нових ігрових амплуа футболістів, появою нових футбольних інституцій і посиленням уваги до питань збереження здоров'я футболістів і контролю за вживанням заборонених препаратів.

У постколоніальний період – на зламі XX–XXI ст. – в українському футбольному дискурсі можна говорити про суттєве збільшення наповнюваності одних тематичних груп футбольної лексики та появу цілком нових тематичних груп, що пов'язане з появою нових понять у футболі або з перенесенням на український ґрунт реалій, незнаних національному спортові через впливи советського тоталітаризму. Тому аналіз українських лексичних новацій футбольної сфери здійснено в межах тематичних груп, до яких вони належать.

Комерціалізація футболу як одного з найбільш видовищних видів спорту, що збирає величезну глядацьку аудиторію, стала реальністю в світі вже віддавна, а в Україну проникла лише наприкінці 80-х – на початку 90-х рр. минулого століття. Тому логічною є поява серед футбольної лексики тематичної групи **«Менеджмент у футболі»**, в яку об'єднано найменування, що охоплюють різні аспекти управління футбольними клубами в умовах ринкової економіки і забезпечення їх функціонування. У групі назв, що обумовлюють комерційну, господарську й інформаційну діяльність клубів, їхніх керівних структур, варто виокремити кілька найважливіших підгруп найменувань, які називають новації, пов'язані з футбольним менеджментом, спонсорством клубів, рекламою футбольних видовищ і позафутбольною діяльністю фірм, в основі якої підвищений інтерес до футбольних подій.

У підгрупі **«Трансферна діяльність футбольних клубів і футбольне спонсорство»** зафіксовано назви, які з'явилися зі зміною економічного статусу клубів на засадах вільного ринку: **акції клубу** (від лат. actio – дія, цінний папір і англ. club – товариство) – ‘«цінні папери, що засвідчують внесення коштів до статутного фонду» (Мазурик, 2002: 10) футбольного клубу, підтверджують членство в ньому і дають право на одержання прибутку’ *«На сайті ФК “Верес” є детальна інструкція, як придбати акції футбольного клубу»* [iplan.ua 25.11.22], **викупити свій контракт** (від лат. contractus – угода) – ‘звільнитись від контрактних зобов'язань до завершення терміну угоди, заплативши відповідну суму; внаслідок цього гравець стає «вільним агентом»’ *«Довелося викупити свій контракт у “Чорноморця”»* [footballhub.ua 6.01.18], **відступне за футболіста** – ‘грошова компенсація за футболіста як винагорода за розірвання контракту й відмову від прав на гравця; кошти, запропоновані

за перехід футболіста в інший клуб' *«В “МанСіті” вирішили, що не потягнуть 700 млн євро, які «Барселона» запросила за Мессі як відступне»* [sport.segodnya.ua 3.12.20], **вільний агент** (лат. *agens (agentis)*, що походить від «аго – дію, веду – той, хто діє в чийхось інтересах» (Пустовіт, 2000: 25)) – 'футболіст, чинний контракт якого з командою закінчився, і який має право безперешкодно укласти угоду з будь-якою іншою командою; гравець, «який самостійно шукає команду для себе й не пов'язаний контрактними зобов'язаннями з жодним клубом» (Туровська та Василькова, 2008: 49)' *«Вільний агент може підписати контракт із клубом у будь-який час упродовж року»* [football.ua 30.08.23], **клубний менеджмент** (англ. *management* – керування, організація і *club* – товариство) – 'управління футбольним клубом, що забезпечує всі аспекти його функціонування – бюджет, комерційну та рекламну діяльність, маркетинг, роботу зі спонсорами, ЗМІ, уболівальниками' *«Клубний менеджмент стримано сприйняв рішення ФІФА»* [rbc.ua 20.12.23], **комерціалізація футболу** (від лат. *commercium* – торгівля) – 'господарювання футбольних клубів в умовах вільних ринкових відносин' (Мазурик, 2002: 57) *«Самостійна реалізація футбольними клубами прав на телевізійну трансляцію матчів є наочним свідомством реальної комерціалізації українського футболу»* [unian.ua 13.08.09], **контракт футболіста** (від лат. *contractus* – угода) – 'трудовий договір футболіста з футбольним клубом, у якому вказано термін перебування гравця в команді, зарплата, преміальні, штрафи тощо' *«Чинний контракт футболіста розрахований до літа 2024 року і він сам хоче залишитися в команді, в якій виступає українець Віталій Миколенко»* [football.ua 1.03.24], **купити футболіста** – 'заплатити за перехід гравця з клубу в клуб' *«Довбик і Циганков порадили “Жироні” купити футболіста “Динамо”»* [zn.ua 21.01.24], **ліцензований футбольний агент / футбольний агент** (лат. *licentia* – право, від *licet* – можна, дозволяється – дозвіл і *agens (agentis)* – агент) – 'футбольний менеджер, який має ліцензію ФІФА та на підставі угоди зі спортсменом представляє його інтереси у відносинах зі спортивними клубами; є посередником під час укладання контрактів, отримуючи відсотки від угод; нерідко опікується врегулюванням усіх фінансових справ клієнта' *«Наймолодший ліцензований український футбольний агент Олег Авдиш проаналізував останні тенденції вітчизняного агентського ринку»* [champion.com.ua 16.08.21], *«Наймолодший футбольний агент у Європі Олег Авдиш розповів нам про особливості роботи агента в Україні»* [ukrinform.ua 2.08.20], **оренда гравця / футболіста** (лат. *arrendo* – здаю в найми, наймаю) – 'перехід гравця з одного клубу в інший на обумовлений час, який узгоджують команди; тимчасове наймання футболіста на

договірних засадах' (Туровська та Василькова, 2008: 173] **«Оренда українського футболіста з "Брюгге" розрахована до завершення сезону 2023/24»** [suspilne.media 2.12.23], **офіційний спонсор** (від лат. officialis – «той, що здійснюється з дотриманням усіх правил, формальностей») (Пустовіт, 2000: 701) і sponsor, від spondere – урочисто обіцяти, «з англ. "особа, установа, що фінансує певний заклад"» (Віняр і Шпачук, 2002: 159)] – 'особа чи організація, яка фінансує футбольний клуб, забезпечуючи чверть спонсорського фонду, або фінансує проведення футбольних турнірів' **«Корпорація "Опілля" має за честь бути офіційним спонсором Суперкубка України з футболу-2021»** [0352.ua 14.09.21], **перегляд футболіста** – 'спостереження за футболістом та оцінка його функційної підготовленості, яку здійснюють представники клубу, зацікавленого у придбанні гравця' **«Європейські скаути не побоялися приїхати в Україну для перегляду футболіста клубу УПЛ»** [zn.ua 27.11.23], **переговори щодо контракту / переговори про трансфер** (від лат. contractus – угода; англ. transfer – перемішувати, франц. transfert, від лат. transfero – переносити, переміщую) – 'розмова з метою досягнення домовленостей про укладання угоди між футбольними клубами про придбання футболіста й укладання трансферної угоди' **«Воротар "Реала" Андрій Лунін проведе з мадридцями переговори щодо нового контракту»** [ukrinform.ua 28.02.24], **«ПСЖ провів переговори про трансфер Ярмоленка»** [lb.ua 26.03.15], **селекційна робота** (від лат. selectio – вибір, добір) – 'праця, пов'язана із забезпеченням кадрового комплектування клубу чи національної футбольної збірної' **«Взагалі вважаю, що селекційна робота повинна вестися постійно»** [football24.ua 13.02.22], **селекціонер** – 'тренер, який відповідає за пошук нових перспективних гравців для команди, «фахівець із кадрового комплектування спортивної команди, який відбирає гравців до складу збірної команди» (Туровська та Василькова, 2008: 228)' **«Колишній півзахисник "Карпат" та "Минаю" Михайло Кополовець отримав роботу у львівському клубі – став селекціонером»** [ukrfootball.ua 22.09.23], **спонсор футбольного клубу** (sponsor, від spondere – урочисто обіцяти і club – товариство) – 'особа чи організація, яка на основі укладеної партнерської угоди надає футбольному клубові фінансову допомогу» (Мазурик, 2002: 112) з метою отримання матеріальної вигоди, прибутку або в обмін на рекламу' **«Акціонерне товариство "Оболонь" протягом 15 років було практично єдиним спонсором громадської організації футбольний клуб "Оболонь"»** [football24.ua 23.11.12], **титульний спонсор** (від лат. titulus – напис і sponsor, від spondere – урочисто обіцяти) – 'комерційний партнер прем'єр-ліги, який має право на внесення своєї торгової марки у назву та знаки змагань' **«Муніципальний фут-**

больний клуб “Галичина” (Дрогобич) підписав угоду про співпрацю в частині надання спонсорської, благодійної допомоги із закладом швидкої їжі “Your Burger”, який відтепер є **титкульним спонсором** “галичан”» [galychyna.at.ua 14.09.20], **трансфер** (англ. transfer – переміщувати, від лат. transfero – переносу, переміщую) – ‘перехід гравця за гроші з одного клубу в інший (Туровська та Василькова, 2008: 251) згідно з умовами, зафіксованими у контракті між цими клубами’ «**Трансфер** вінгера донецького “Шахтаря” Михайла Мудрика до лондонського “Челсі” став найдорожчим в історії українського футболу» [tsn.ua 15.01.23], **трансферна політика клубу** (від англ. transfer – переміщувати, грец. politike – державна діяльність і club – товариство) – ‘«спосіб дій, спрямований на досягнення мети» (Пустовіт, 2000: 750) на трансферному ринку’ «Суркіс розповів про **трансферну політику клубу** на зимову паузу та визначив потенційних гравців для посилення команди в Києві» [sport.24tv.ua 15.12.20], **трансферна вартість гравця** – ‘ціна гравця під час його переходу з одного клубу в інший’ «**Трансферна вартість 18-річного гравця** збірної України після матчів Ліги націй збільшилася в 20 разів» [lb.ua 16.10.20], **трансферне вікно** – ‘період часу, коли можливі переходи футболістів між клубами, укладання нових трансферів і внесення до заявок нових гравців; зазвичай припадає на перерву між чемпіонатами (влітку) чи між колами чемпіонату (взимку)’ «Напередодні у більшості європейських топ-чемпіонатах зачинилося зимове **трансферне вікно 2024 року**» [ukrfootball.ua 2.02.24], **трансферний бан** (від англ. ban – забороняти, обмежувати права і transfer – переміщувати) – ‘заборона клубові здійснювати трансфери, найчастіше зумовлена недотриманням попередніх трансферних угод, заборгованістю перед іншими командами чи придбанням гравців віком до 18-ти років’ «Футбольний клуб “Дніпро-1” отримав **трансферний бан** від ФІФА за заборгованості перед низкою гравців» [ukrinform.ua 20.12.23], **трансферний ринок** – ‘сфера трансферних операцій, які здійснюють клуби з купівлі-продажу гравців’ «В УПЛ **трансферний ринок** набагато скромніший, але те, що відбувається на ньому, цікавить українських уболівальників не менше, ніж події в Саудівській Аравії» [protocol.ua 6.01.23], **футбольний менеджер** (англ. manager, від manage – керувати, «з англ. “керівник”: підприємець» (Віняр і Шпачук, 2002: 97)) – ‘«підприємець у професійному спорті» (Пустовіт, 2000: 630), який керує діяльністю футбольного клубу’ «**Футбольний менеджер** Олег Смалійчук відповів на запитання журналістів і читачів сайту sport.ua щодо своєї роботи та молодих українських футболістів, які продовжують свою футбольну кар’єру в Іспанії» [1927.kiev.ua 9.07.23], **футбольний менеджмент** (англ. management – керування, «з

англ. – ‘управління, керівництво, адміністрація’» (Віняр і Шпачук, 2000: 39; Віняр і Шпачук, 2002: 98)) – ‘сукупність принципів і методів управління у футболі’ *«Президент “Полісся” Геннадій Буткевич дав велике інтерв’ю про футбольний менеджмент»* [rubryka.com 28.02.23], *ціна за футболіста / трансферна вартість футболіста* – ‘вартість гравця під час переходу з одного клубу в інший’ *«Ціна за українського футболіста “Селтіка” Шведа впала на 500 тис євро»* [ukrinform.ua 6.02.20], *«Трансферна вартість футболістів зазнала рекордного падіння через фінансову кризу, спричинену пандемією COVID-19»* [tsn.ua 9.04.20].

Якщо раніше інформаційна підтримка діяльності футбольних клубів і футбольна реклама обмежувалася повідомленнями у спортивній пресі, радіо- й телетрансляціями матчів, виданням *футбольних афіш* і *програмок футбольних матчів*, то тепер інформаційною та рекламною діяльністю охоплено всі аспекти функціонування клубів. Це пов’язано з можливістю поширення інформації завдяки новітнім засобам зв’язку. У групі номінацій, що йменують *«Рекламну сферу в футболі та розповсюдження відомостей про діяльність клубів»*, вживано такі одиниці: *клубна прес-служба / прес-служба футбольного клубу* (від англ. club – товариство і франц. presse – преса) – ‘служба футбольного клубу, що відповідає за зв’язки з масмедіа, збирає та опрацьовує інформацію з матеріалів преси, готує прес-релізи, довідково-інформаційні видання, організовує прес-конференції’ *«Клубна прес-служба поспілкувалась з президентом футбольного клубу “Львів” Романом Михайлівим про ситуацію з об’єднанням із рівненським “Вересом”»* [fclviv.com.ua 22.05.18], *«У четвер, 26 грудня, прес-служба футбольного клубу “Нива” опублікувала повідомлення із заголовком “Проект ФК “Нива” – під загрозою закриття!”»* [vezha.ua 28.12.19], *клубна атрибутика* (від англ. club – товариство і лат. attribuo – надаю, постачаю, приписую) – ‘футбольна форма, інвентар, аксесуари з логотипами футбольного клубу’ *«Футбольна клубна атрибутика з офіційних магазинів»* [sportivka.shop 17.04.24], *клубна футболка* – ‘футболка футбольного клубу’ *«Клубні футболки і футбольні поло за доступною ціною»* [athletics.ua 2.04.24], *клубне телебачення* – ‘телевізійна студія, що належить футбольному клубові, та її працівники, які роблять телезйомку матчів для науково-технічних і навчально-методичних потреб клубу’ *«Першим в Україні, ФК “Карпати” запускає клубне телебачення»* [portal.lviv.ua 25.01.06], *магазин футбольної атрибутики* (від лат. attribuo) – ‘магазин, що спеціалізується на розповсюдженні футбольної атрибутики, аксесуарів і сувенірів’ *«Це перший брендовий магазин футбольної атрибутики з конкретною наз-*

вою футбольного клубу “Говерла” (Ужгород)» [mukachevo.net 2.12.13], **післяматчева прес-конференція тренерів** (від франц. presse – преса, лат. conferentia, від confero – збираю в одне місце і англ. trainer від train – навчати) – ‘зустріч тренерів команд із представниками масмедіа після закінчення матчу для відповідей на запитання, які цікавлять широкий загал’ «**Післяматчева прес-конференція тренерів “Шахтаря” і “Металіста”**» [football24.ua 8.04.15], **право на телетрансляцію** (від грец. tele – далеко і лат. translatio – перенесення) – ‘медійні права на телетрансляцію, отримані від організаторів цих подій чи придбані в них’ «**Показовим стало рішення УЄФА безкоштовно передати УАФ права на телетрансляцію матчів збірної України в межах діючого сезону Ліги Націй**» [tsn.ua 1.09.22], **презентація головного трофею** (від лат. praesentation – офіційне представлення, від praesento – передаю, фр. trophée, від грец. τρόπαιον – пам’ятник перемоги (Мельничук, 1985: 849)) – ‘офіційне представлення головного трофею футбольного турніру, зазвичай кубка’ «**У Львові відбулась презентація головного трофею чемпіонату Європи з футболу Євро-2012 – Кубка УЄФА, який ексклюзивно привезли в Україну**» [tsn.ua 20.07.11], **реклама на стадіоні** (від франц. réclame, від лат. réclamare – викрикувати і грец. stadion – спортивна споруда) – ‘спеціальні (статичні, щитові), динамічні (ротаційні, світлодіодні) конструкції, розташовані по периметру футбольного поля стадіону, на яких розміщено рекламну інформацію організаторів змагань і футбольного клубу’ «**Реклама на стадіоні сприймається максимально позитивно, адже люди приходять до нас за емоціями**» [stadium.odessa.ua 17.12.21], **реклама футбольного матчу / турніру** (від франц. réclame, від лат. réclamo – вигукую, англ. match – змагання, нім. Turnier, від старофранц. tournei – змагання) – ‘розповсюдження інформації про футбольний матч / турнір’ «**Реклама футбольного матчу між ФК “Калуш” та “Нафтовик” (Долина)**» [nrada.gov.ua 20.07.16], «**Компанія Nike опублікувала офіційну рекламу Чемпіонату світу з футболу 2022 року**» [ua.tribuna.com 18.11.22], **рекламний контракт футболіста** – ‘комерційний договір із футболістом, який зобов’язується рекламувати певні товари чи послуги’ «**Єдина проблема, через яку може зірватися перехід – рекламний контракт футболіста**» [football24.ua 27.08.13], **талісман футбольного клубу** (франц. talisman, від араб. tilsam – магічна літера) – ‘особа чи предмет, які є візитівкою футбольного клубу’ «**До реанімації потрапив талісман футбольного клубу “Динамо” Київ Парамон**» [ntn.ua 16.01.20], **телеканал «Футбол»** – ‘телевізійний канал, цілковито присвячений футболу, який транслює матчі наживо, демонструє архівні відеозаписи футбольних поєдинків, випускає інформаційні й аналітичні програми про фут-

бол` «18 листопада 2008 року в телевізійному ефірі України почав мовлення **телеканал “Футбол”**» [champion.com.ua 18.11.23], **телепрограма про футбол** (від грец. tēle – далеко, телевізійний і programma – розпорядження, оголошення) – ‘телевізійна інформаційно-аналітична програма, присвячена футболу’ «“ПроФутбол” – інформаційно-аналітична **телепрограма про футбол**, яку веде Ігор Циганик на телеканалі 2+2» [sector.depo.ua 11.05.20], **транслявати матч** – ‘передавати аудіо- та відеосигнал із матчу за допомогою ефірного, кабельного та супутникового мовлення, через мережу Інтернет, канали мобільного зв’язку з метою розповсюдження у формі теле- і радіопрограм’ «Перший національний готовий **транслявати матч** плей-оф Греція – Україна сьогодні о 20.00» [detector.media 14.11.09], **трансляція матчу наживо** – ‘передавання радіо- і телепрограм безпосередньо з місця і в момент проведення футбольного матчу, без попереднього запису й монтажу’ «**Трансляція матчу наживо** на YouTube каналах “Ворскли” та “Еспресо”» [vorskla.com.ua 20.07.22], **футбольна преса** (від франц. presse – преса) – ‘газети та журнали, присвячені футболу’ «**Футбольна преса в Україні** володіє приблизними цифрами щодо суми трансферів гравців, річних бюджетів клубів» [ukrfootball.ua 15.12.23], **футбольна реклама** – ‘розповсюдження відомостей про футбольні події (матчі, турніри) чи поширення інформації про товари й послуги за участю футбольних зірок’ «Чому Joga Bonito – найкраща **футбольна реклама в історії**» [1927.kiev.ua 27.03.24], **футбольний оглядач / ведучий футбольного огляду** – ‘журналіст, який готує огляд футбольних подій для преси чи робить його на телебаченні’ «**Футбольний оглядач** Роберто Моралес у коментарі спортивному “квартирнику” Суспільного проаналізував вплив кризи пандемії на європейські клуби» [suspilne.media 17.04.20], «**Ведучий футбольного огляду “Пас” Богдан Тимовчак**» [ua-football.com 31.07.09], **футбольний експерт** (лат. expertus – досвідчений) – ‘людина, яка дає фахову оцінку футбольних подій’ «**Авторитетний український футбольний експерт** Артем Франков висловив свою думку щодо майбутнього українських клубів в умовах нестабільної політичної ситуації в Україні» [football24.ua 4.12.2014].

У підгрупі назв, що охоплюють сферу «**Забезпечення формальних аспектів функціонування клубів**», є лексичні одиниці, що називають основні управлінські посади в клубі, обслугову стадіону та складники діяльності команд, за які вони відповідають: **адміністратор футбольної команди** (лат. administro – допомагаю і франц. commande, від лат. commando – доручаю, наказую) – ‘керівник футбольного клубу, який забезпечує його функціонування (наявність інвентарю, автобуса, підготовка бази, полів до тренувань і матчів, бронювання квитків, готелів, прийом

команд-гостей, суддів)» **«Адміністратор футбольної команди “Скала 1911” Мачоган Ігор Петрович»** [aafu.org.ua 22.04.23], **бос клубу** (від англ. boss – господар і club – товариство) – ‘власник або голова правління клубу’ **«Бос клубу УПЛ розвіяв чутки про інтерес до Селезньова»** [tsn.ua 8.02.21], **віце-президент клубу** (від лат. vice – замість, що означає заступник, praesidens (praesidensis) – той, що сидить спереду (Пустовіт, 2000: 757)) – ‘заступник президента, друга людина в керівництві клубом’ **«Віце-президент футбольного клубу “Металіст” залишає клуб»** [interfax.com.ua 6.12.13], **власник клубу** – ‘особа чи інституція, яка володіє правом власності на футбольний клуб’ **«Богдан Копитко залишається власником клубу ФК “Львів”»** [sport.ua 29.03.24], **керівництво футбольного клубу** – ‘очільники футбольного клубу – президент, генеральний директор, спортивний директор, технічний директор, виконавчий директор, адміністратор, головний тренер’ **«Керівництво футбольного клубу “Рух” перед сьогоднішнім тренуванням оголосило про призначення нового головного тренера “жовто-чорних”»** [fcruhlviv.com 21.03.23], **президент клубу** (від praesidens (praesidensis) – той, що сидить спереду (Пустовіт, 2000: 757) і club – товариство) – ‘найвища посадова особа футбольного клубу (Пустовіт, 2000: 757)’ **«Президент клубу озвучив амбітні цілі на сезон»** [scpoltava.com 28.12.19], **технічний директор клубу** (грец. technikos, лат. director – той, хто спрямовує) – ‘працівник клубу, який відповідає за спортивну підготовку футболістів’ **«Технічний директор італійського футбольного клубу “Мілан” Паоло Мальдіні підтримує кандидатуру Андрія Шевченка на посаду головного тренера»** [ukrinform.ua 12.02.20], **ліцензія Про УЄФА** (лат. licentia – право, від licet – можна, дозволяється – дозвіл) – ‘дворічний дозвіл на право керувати футбольним клубом найвищого дивізіону в будь-якій європейській країні’ **«Ліцензія Про УЄФА (англ. UEFA Pro Licence) – тренерська ліцензія, затверджена УЄФА, офіційним керівним органом європейського футболу»** [uk.wikipedia.org 17.04.24], **ліцензування клубу** (лат. licentia – право, від licet – можна, дозволяється – дозвіл, «ліцензія + /ува(ти)/ + нн(я)» [Віняр і Шпачук, 2000: 37; Віняр і Шпачук, 2002: 92], англ. club – товариство) – ‘отримання дозволу на право брати участь у футбольних змаганнях як наслідок відповідності клубу всім необхідним критеріям – спортивному, фінансовому, інфраструктурному, кадрово-адміністративному, правовому тощо’ **«Генеральний секретар Федерації футболу України Юрій Запісоцький пояснив ситуацію навколо ліцензування клубу “Динамо” Київ в єврокубках»** [football24.ua 3.11.17], **обслуга стадіону / стадіонна обслуга** – ‘працівники стадіону, які забезпечують функціонування спортивної споруди, стежать за станом футбольного га-

зону' «Керівництво й **обслуга стадіону**, які, особливо відтоді, як команда нарешті пішла вгору, бачили в ньому якогось злого, розумного і геть позбавленого емоцій генія українського футболу» [kharkiv-nspu.org.ua 20.08.16], «**Стадіонна обслуга** нашивидку розчищала сніг, який припорошив зелений газон, і наносила червону фарбу на ледь помітні лінії розмітки» [books.google.com.ua 2022], **паспорт стадіону** (франц. passeport – офіційний документ) – ‘сертифікат стадіону, який засвідчує його відповідність вимогам до проведення змагань і рекомендаціям щодо їхньої безпеки’ «Президенту “Руху” заборонено перебувати під час гри в будівлях, що входять в **паспорт стадіону**, який приймає матч» [ua.tribuna.com 17.09.18], **паспорт футболіста** – ‘документ встановленого зразка, в якому є інформація про клуби, за які футболіст був зареєстрований, починаючи з 12-ти років’ «Остаточний варіант, за яким футболіст має право виступати за певну команду – це **паспорт футболіста**» [sport.nv.ua 29.02.24], **стюард** (англ. steward – управитель, розпорядник) – ‘працівник обслуги стадіону чи спеціально навчений волонтер, який пильнує за дотриманням громадського порядку на території стадіону перед, під час та після футбольного матчу’ «**Стюард** – головна ланка у системі безпеки будь-якої спортивної арени» [spivpratsia.zapisi.cx.ua 6.03.24].

Підгрупа назв «Довколафутбольна комерційна діяльність» охоплює найменування, пов’язані зі сферою отримання прибутків від азартних ігор, що передбачають прогнозування результатів футбольних поєдинків: **букмекерство** (англ. book-maker, від book – записувати, maker – агент) – ‘отримання прибутків від букмекерських контор і гравців у тоталізаторі’ «**Букмекерство** будується, перш за все, на спортивних змаганнях» [wiki.legallaid.gov.ua 23.11.21], **букмекерська контора / фірма** (англ. book-maker, від book – записувати, maker – агент, італ. – firma, від лат. firmus – надійний) – ‘гральний заклад, який приймає ставки на різні події, найчастіше результати спортивних поєдинків, розподіляє прибуток між тими, хто правильно спрогнозував підсумки, й отримує свій відсоток від прибутку’ «Донедавна це була найвідоміша і найпопулярніша **букмекерська контора** в Україні, яка спонсорувала величезну кількість змагань» [footyhype.com.ua 21.11.23], «**Букмекерська фірма Paddy Power** нещодавно оприлюднила іронічну соціальну рекламу, у якій вона нагадувала британським футбольним фанатам не забувати про правила безпеки під час святкування перемоги своєї команди» [new.creativity.ua 22.07.20], **ставки букмекерів** – ‘прораховані прогнози результатів майбутніх спортивних поєдинків, на які гравці роблять ставки в тоталізаторі, що забезпечує їм отримання прибутку, якщо вгадано результат’ «Через аномальні **ставки букмекерів** на гру з “Шахтарем” УАФ переві-

рив' "Минай"» [pravda.com.ua 7.05.21], **грати в тоталізатор** (франц. *totalisateur*, від лат. *totaliser* – підсумовувати) – 'робити ставки на матчі задля отримання прибутку' «Тут можна робити ставки на футбол та інші види спорту, а також **грати в тоталізатор**» [bukmeker.com 2024], **футбольний тоталізатор** – 'азартна гра на прогнозування результатів футбольних матчів, турнірів, у якій від гравців приймають ставки перед початком подій, а після їх завершення розподіляють кошти між тими, хто вгадав' «Він робив ставку на **футбольний тоталізатор**, на клуб, за який вболіває – на "Шахтар"» [telegraf.in.ua 15.06.18].

Традиційно серед футбольної лексики вживано тематичну групу «Медичне забезпечення та реабілітація футболістів», яка в останні десятиріччя поповнилася підгрупою назв «**Контроль за вживанням заборонених препаратів**». Серед нових лексичних одиниць цієї підгрупи є такі найменування: **Антидопінгова конвенція** (грец. *anti* – префікс, що означає протилежність, англ. *doping*, від *dope* – букв. 'приголомшувати' та сленгового значення 'уживати наркотики', лат. *conventio* – договір) – 'конвенція, спрямована на координацію боротьби з допінгом, обмеження обігу й використання заборонених препаратів; її прийняли країни-члени Ради Європи 1989 р., а Україна ратифікувала в 2001 р.' «**Антидопінгова конвенція 1989 р. встановлює, що сторони ухвалюють закони, правові положення або адміністративні заходи обмеження доступності допінгу, а також застосування у спорті заборонених препаратів та методів допінгу**» [pag-journal.iei.od.ua 2023], **Всесвітня антидопінгова агенція (ВАДА)** – 'міжнародна неурядова організація, що стежить за дотриманням вимог заборони використання допінгу серед спортсменів й узгодження єдиного стандарту антидопінгового законодавства в усіх країнах' «**Всесвітня антидопінгова агенція (далі – ВАДА) проводить моніторинг та вимагає від усіх країн привести свою антидопінгову діяльність у відповідність до нових правил і стандартів**» [ips.ligazakon.net 27.05.16], **вживання / використання допінгу / заборонених препаратів** – 'використання психоактивних, ендокринних й інших речовин, які здатні штучно активізувати роботу організму, стимулювати фізичну та нервову діяльність людини, підвищувати працездатність, нівелювати відчуття втоми, через що вони суворо заборонені для вживання у спорті' «**Чемпіона світу з футболу Поля Погба дискваліфікували на чотири роки за вживання допінгу**» [tsn.ua 29.02.24], «**Використання допінгу у спорті вбиває ідею чесних та "чистих" змагань, що є основою спорту та олімпійського руху**» [journalsofznu.zp.ua 19.12.23], «**Football.ua згадує десятку найкращих футболістів минулого та сучасності, які отримали дискваліфікацію за вживання заборонених препаратів**» [football.ua

1.03.24], «У доповіді, підготовленій ВАДА, слідчі назвали **використання заборонених препаратів у російському спорті** “культурою, яку підтримує держава”» [radiosvoboda.org 11.11.15], **допінг** – ‘введення в організм людини (найчастіше спортсмена) різними шляхами фармацевтичних субстанцій, у тім і біологічних рідин, чи здійснення маніпуляцій із метою штучного поліпшення працездатності; порушення правил щодо застосування заборонених до використання в спортивних змаганнях фармакологічних препаратів, що є засобами збудження, наркотиками, які знімають тимчасову втоми та дають змогу спортсменові максимально виявити фізичні можливості й енергію’ «**Допінг у футболі не допомагає гравцям стати кращими**» [1927.kiev.ua 21.09.23], **заборонені субстанції / препарати** (лат. substantia – наявність, сутність, лат. praeparatus – виготовлений) – ‘заборонені для використання в спорті фармакологічні препарати – стимулятори, наркотичні анальгетики, анаболічні стероїди, діуретики, пептидні гормони та їх аналоги’ «**Спортсменам дозволяється використовувати заборонені субстанції та методи тільки за наявності законних медичних показань і дозволу на терапевтичне використання**» [sport.ua 17.09.23], «**Захисник “Олександрії” Станіслав Мицицей пояснив, чому приймав заборонені препарати, через які йому загрожує тривала дискваліфікація**» [football24.ua 27.01.17], **допінг-контроль** (англ. doping і франц. contrôle, від contrerôle – букв. подвійний список – перевірка) – ‘складник комплексної програми заходів для запобігання застосуванню в спорті заборонених (допінгових) засобів; передбачає відбір біологічних проб для аналізу, фізико-хімічне їх дослідження, оформлення висновку і, за необхідності, накладення санкцій на порушників’ «**Загальні витрати на допінг-контроль у футболі складають близько 30 мільйонів доларів за рік**» [ukr.net 5.09.22], **Національний антидопінговий центр** – ‘організація в Україні, яка здійснює профілактику, запобігання застосуванню та розповсюдженню допінгу в спорті, проводить тестування спортсменів, контроль за проведенням антидопінгових заходів і впровадженням міжнародних антидопінгових стандартів в Україні’ «**Національний антидопінговий центр і Українська асоціація футболу поглиблюють взаємодію в антидопінговій сфері**» [nadc.gov.ua 15.04.24], **список заборонених речовин** – ‘список речовин, які заборонено вживати спортсменам відповідно до вимог Всесвітньої антидопінгової агенції’ «**WADA опублікувала список заборонених речовин та методів на 2024 рік**» [ukrfsf.org.ua 9.10.23], **тестування на допінг / допінг-тест** (від англ. test – випробування, перевірка, англ. doping, від dope – сленгового значення ‘уживати наркотики’) – ‘тестова процедура для виявлення заборонених речовин в організмі спортсмена’ «**Федерація футболу України**

продовжує проводити позазмагальне **тестування на допінг** у професіональних командах України з футболу» [smk-ffu.at.ua 17.07.14], «Форвард київського “Динамо” не пройшов **допінг-тест** після матчу з шведським “Мальме”, який відбувся 28 листопада» [pravda.com.ua 21.01.20].

Ще однією групою футбольної лексики, яку доповнено новаціями у зв'язку з появою нових понять, є «**Найменування технічного забезпечення у футболі**». Хоча футбол є консервативною грою, проте й цієї сфери торкнулися новітні технології, які найчастіше стосуються вдосконалення умов проведення футбольних матчів, заходів безпеки на стадіонах, неупередженого суддівства, використання сучасного спорядження й інвентарю. Серед назв технічних новацій у футболі слід згадати: **засоби зв'язку між суддями** – ‘радіозв'язок між головним суддею та відеосуддею, який працює зі системою VAR (відеопомічником арбітра), для допомоги у прийнятті справедливих рішень під час спірних моментів гри’ «Через **засоби зв'язку між суддями**, ми повідомляємо рішення» [toughathletics.com.ua 12.11.18], **відеозапис матчу** (від лат. video – бачу, дивлюся) – ‘відеофіксація матчу з трьох позицій (на рівні середньої лінії поля, навпроти ліній карних площ, паралельних лініям воріт правої та лівої половин поля), яку відповідно до регламенту зобов'язаний зробити клуб, що є господарем поля’ «Після закінчення гри ми подивилися і проаналізували **відеозапис матчу**» [chas.cv.ua 22.06.12], **відеоповтор** – ‘повторне відтворення відеозапису матчу (використовують під час навчально-тренувальних занять футболістів) чи окремих фрагментів матчу (для з'ясування спірних моментів у суддівстві); відеоповтор фрагментів використовують і під час трансляції поєдинку’ «Футбольні судді зможуть використовувати **відеоповтор** під час матчу» [ipress.ua 5.03.16], **вхідний турнікет** (франц. tourniquet, від tourner – вертати, повертати) – ‘спеціально встановлена біля входів на стадіон електронна пропускна система обертових хрестовинних бар'єрів, обладнаних зчитувальними пристроями для перевіряння квитків і підрахунку кількості відвідувачів’ «Швидкий і комфортний прохід відвідувачів на стадіон повинні забезпечити 108 **вхідних турнікетів** від одного з провідних німецьких виробників систем безпеки» [tsn.ua 25.10.11], **додаткове спорядження футболістів** – ‘додаткове екіпірування футболістів, що включає такі елементи захисту гравців від ушкоджень і повторного травмування: рукавички, налокітники, наколінники, окуляри, пов'язка, маска, шолом’ «Крім того багато футболістів застосовують **додаткове спорядження**» [vinwolves.org 6.09.13], **електронне табло арбітра** (від англ. electronics – той, що стосується електроніки, франц. tableau, від лат. tabula – дошка, лат. arbiter – суддя, посередник) – ‘невелика електронна таблиця, на якій резервний

арбітр демонструє моменти проведення замінів – хто кого змінює, а також показує кількість компенсованого часу, який додає головний суддя наприкінці кожного з таймів матчу» *«Восени минулого року футболіст отримав червону картку за те, що вибив у резервного арбітра з рук електронне табло»* [fakty.com.ua 11.03.17], **критий стадіон** – ‘стадіон, на якому є накриття над усіма глядацькими трибунами, а на деяких і висувне накриття над футбольним полем’ *«Українські підлітки показали, який зараз має вигляд найбільший критий стадіон України в окупованому російськими військами Маріуполі»* [unian.ua 21.07.22], **місце для роботи фотографів** (від грец. phōs (phōtos) – світло і грец. graphō – пишу, креслю, зображую) – ‘місце за воротами, де можуть розташовуватись під час матчу фоторепортери’ *«Має бути визначене місце для роботи щонайменше 25 фотографів»* [upl.ua 2020], **офіційний м’яч Чемпіонату світу / Чемпіонату Європи / Ліги чемпіонів** – ‘спеціально розроблений і виготовлений м’яч до того чи того футбольного турніру, зазвичай має власну назву, наприклад, *Адідас Тельстар* (м’яч ЧС-1970, ‘зірка телебачення’, зроблений із 12-ти шкіряних п’ятикутників чорного кольору і 20-ти білих шестикутників для того, щоб, завдяки контрастності, його було добре видно на чорно-білих екранах телевізорів)’ *«ФІФА представила офіційний м’яч Чемпіонату світу-2022»* [ukrinform.ua 30.03.22], *«В офіційний м’яч чемпіонату Європи з футболу 2024 року буде вбудовано спеціальний чіп для фіксації гри рукою та офсайду»* [sport.ua 5.12.23], *«УЄФА оприлюднив офіційний м’яч Ліги чемпіонів 2023/24»* [football24.ua 22.08.23], **система VAR** (англ. Video assistant referee) / **система відеодопомоги арбітрам** / **відеоасистент арбітра** / **відеопомічник арбітра** (грец. systēma – утворення, лат. assistens (assistantis) – той, що стоїть поруч, лат. arbiter – суддя) – ‘система відеоповтору, яку обслуговують додатковий (п’ятий) суддя матчу, помічник відеоарбітра й оператор відеоповторів, допомагаючи головному судді прийняти правильне рішення в спірних моментах; включена до футбольних правил у 2018 р.; в Україні вперше використана в 2019 р.’ *«Система VAR з’явиться в українській Прем’єр-лізі в лютому 2020»* [ukrinform.ua 29.05.19], *«Система відеодопомоги арбітрам VAR у тестовому режимі працюватиме під час матчу за футбольний Суперкубок України 2019 року»* [ukrinform.ua 16.07.19], *«Відеоасистент арбітра – технологія в футболі, що дозволяє головному арбітру приймати рішення за допомогою відеоповторів»* [sport.24tv.ua 11.02.19], *«Раніше відеопомічник арбітра використовувався лише на окремих матчах УПЛ»* [football24.ua 23.02.22], **телескопічний вихід / тунель** (від грец. tēle – далеко і skoreō – спостерігаю, англ. tunnel, від середньолат. tonna – букв. бочка – підземна споруда) – ‘захисний вог-

нетривкий прямий критий прохід із роздягалень футболістів і суддів до ігрової зони для безпечного виходу на поле учасників матчу» *«Необхідне обладнання, а саме: захисний (телескопічний) вихід на футбольне поле (за відсутності підземного або іншого тунелю) для гарантування безпеки учасників матчу»* [upl.ua 28.10.22], *«Телескопічний тунель для футбольного стадіону з пантографічною системою складання та розкладання»* [allsportshop.com.ua 2024], *технічна зона* (грец. *technikos* – технічний і лат. *zona*, від грец. *ζώνη* – пояс, простір, територія) – ‘спеціально позначене розміткою місце біля футбольного поля, в якому стоять лавки для тренерів, запасних гравців, персоналу клубу та є вільний простір для розминки запасних гравців, за межі якого вони не можуть виходити під час матчу’ *«Під час матчу 13-го туру чемпіонату України 2020/21 між київським “Динамо” та ковалівським “Колосом” тренер киян Мірча Луческу залишив технічну зону та вийшов на поле, за що отримав попередження та умовне відсторонення на матч наступного туру»* [wikidata.uk-ua 26.10.23], *тунель, що веде до роздягалень* – ‘спеціально збудовані тунелі з підтрибунних приміщень із роздягальнями, що провадять до ігрової зони стадіону й дають змогу обмежити небажані контакти футболістів і суддів з уболівальниками та підвищити рівень безпеки учасників матчу’ *«На світлині зліва помітно тунель, що веде до роздягалень»* [ua.tribuna.com 7.08.18], *футбольний стадіон* – ‘стадіон, призначений для проведення тільки футбольних матчів, який, на відміну від багатофункційних споруд, не має бігових доріжок і не може приймати змагання з різних видів спорту’ *«Стадіон “Чорноморець” – футбольний стадіон, найбільший на Півдні України»* [uaf.ua 9.07.21], *штучне освітлення поля / стадіону / штучне світло* – ‘використання системи потужних прожекторів спрямованої дії для рівномірного освітлення футбольного поля, що дає змогу проводити матчі ввечері, коли природнього освітлення недостатньо, та забезпечити якість зображення під час телетрансляцій; вдосконалення вможливило проведення змагань у будні, після завершення робочого часу більшості глядачів’ *«Зазвичай в УПЛ дограють матчі, але на стадіоні “Миная” відсутнє штучне освітлення поля»* [sport.novyny.live 3.12.23], *«Штучне освітлення стадіону шляхом влаштування 6 освітлюваних опор заввишки 18 м, потужністю не менше 300 lux»* [firtka.if.ua 17.02.15], *«Спортивне освітлення, яке належить до групи штучного світла, необхідно, коли гра проходить у приміщенні або на відкритому повітрі після заходу сонця»* [5watt.ua 27.12.22].

За останні десятиліття відбулися трансформації й у лексичному наповненні тематичної групи *«Назви футбольних інституцій, турнірів, їхніх атрибутів»*, у якій з’явилися найменуваннями нових національних

організацій, створених після відновлення української незалежності в 1991 р.: **Федерація футболу України (ФФУ)** (лат. foederatio – союз), із 2019 р. має назву **Українська асоціація футболу (УАФ)** (від лат. associatio – з'єдную) – 'всеукраїнська громадська незалежна спортивна організація, заснована 1991 р. для представництва України в міжнародному футбольному співтоваристві та для розвитку й популяризації футболу в державі' «У лютому 1992-го **Федерація футболу України** разом із представниками Грузії, Словенії та Хорватії отримала статус тимчасового члена ФІФА та УЄФА» [uaф.ua 13.12.21], «**Українська асоціація футболу** пропонує надати гаслам на формі національної збірної України “Слава Україні” та “Героям слава” статус офіційних футбольних символів» [dw.com 11.06.21], **Професіональна футбольна ліга (ПФЛ)** (франц. professionnel, нім. Professional, від лат. professio – спеціальність, франц. ligue, від лат. ligare – зв'язувати – спілка) – 'об'єднання професіональних футбольних клубів України, створене 1996 р. для організації чемпіонатів України з футболу' «**Професіональна футбольна ліга визначила офіційного транслятора І ліги в сезоні 2021/2022**» [polissyaafc.com 15.07.21], **Контрольно-дисциплінарний комітет ПФЛ** (франц. contrôle, від contrerôle – перевірка, лат. disciplina, від discipulus – учень, послідовник – установлений порядок поведінки, франц. comité, від лат. committere – доручати) – 'структурний підрозділ ФФУ, що є дисциплінарним органом здійснення футбольного правосуддя першої інстанції' «**Контрольно-дисциплінарний комітет ПФЛ** підозрює ФК “Суми” у проведенні договірних матчів» [sportarena.com 8.12.21], **Українська прем'єр-ліга (УПЛ)** (франц. premier – перший, франц. ligue, від лат. ligare – зв'язувати – спілка, об'єднання) – 'найвищий за рангом дивізіон українського чемпіонату; у 1992–2008 рр. мав назву вища ліга; змагання ліги проводять під патронатом однойменної організації; назва походить від найменування англійської прем'єр-ліги' «**Українська прем'єр-ліга оприлюднила офіційний календар чемпіонату країни з футболу на сезон-2022/2023**» [ukrinform.ua 13.08.22].

З-поміж нових назв є найменування трансформованих упродовж останніх десятиліть європейських футбольних турнірів і їхніх атрибутів: **Ліга чемпіонів УЄФА** (англ., франц. champion, від лат. campio – б'юся, борюся, франц. ligue, від лат. ligare – зв'язувати – спілка, об'єднання) – 'щорічний футбольний турнір, який проводять між європейськими клубами, які найуспішніше виступили в національних чемпіонатах попереднього сезону; реорганізований у сезоні 1992/93 рр., раніше мав назву Кубок європейських чемпіонів, найпрестижніший клубний футбольний турнір у Європі' «**Ліга чемпіонів УЄФА змінила формат із 2024**

року» [rbc.ua 5.03.24], *Ліга Європи УЄФА* (грец. Europa) – ‘щорічний європейський футбольний кубковий турнір, другий за престижністю європейський клубний турнір; трансформований у 2009 р. із двох колишніх – Кубка володарів кубків і Кубка УЄФА, унаслідок реорганізації турнір змінив формат проведення за аналогією до змагань Ліги чемпіонів’ *«Шанс поборотися за перемогу в 52-му розіграші Кубка УЄФА і вже 14-му під назвою Ліга Європи УЄФА був наданий 57 клубам»* [footclub.com.ua 31.05.23], *гімн Ліги чемпіонів* (грец. hymnos – урочиста пісня) – ‘спеціально написаний гімн найпрестижнішого європейського клубного турніру, текст поєднує елементи офіційних мов УЄФА – англійської, французької, німецької’ *«Гімн Ліги чемпіонів став найбільш впізнаваним і ледь не сакральним музичним творінням для футбольного світу»* [football24.ua 9.05.17].

Зазнало змін і лексичне наповнення групи **«Тактика і техніка гри в футбол, позиції гравців на полі та їхні функційні обов’язки»**. Схему 4-4-2 ‘з чотирма захисниками і чотирма півзахисниками’ називають *класичною*, вона має дві модифікації – 4-1-3-1 (із *вінгерами* (від англ. wing – крило) – ‘фланговими півзахисниками, які беруть участь в атаках і грають практично вздовж усього краю поля’ *«Вінгер збірної України з футболу Михайло Мудрик прокоментував перемогу над Північною Македонією»* [ukrinform.ua 17.06.23]) та 4-1-2-1-2, що має назву *ромб* – розташування півзахисників у центрі поля, які творять ромб із: розміщеним позаду *опорним півзахисником / опорником* – ‘центральною півзахисником, головне завдання якого – відходити назад і допомагати обороні переривати атаки суперника’ *«Опорний півзахисник київського “Динамо” Володимир Бражко поділився думками щодо чемпіонської гонки в українській Прем’єр-лізі 2023/24»* [nv.ua 6.10.23], *«Український опорник хорватської “Істри 1961” Олександр Петрусенко взимку може змінити команду»* [champion.com.ua 12.01.24], двома півзахисниками по боках і попереду з *плеймейкером* (англ. playmaker, від play – грати і make – робити – творець, організатор гри) – ‘центральною півзахисником, який займає позицію ближче до нападників, через якого йдуть усі атаки команди; футболістом, який фактично організовує, конструює атакуючі дії своїх партнерів, є розпасовувальником, сполучною ланкою між обороною та нападом; ‘той, хто розподіляє функції, скеровує дії спортсменів у грі певної команди; диспетчер гри’ (Туровська та Василькова, 2008: 189); інші найменування – *атакуючий півзахисник, диспетчер, десятий номер, розпасовувальник, треквартист*’ *«Номінально вийшовши у захисті, Зінченко багато часу проводив у центрі поля і з позиції плеймейкера розпочинав атаки гостей»* [suspilne.media 8.10.23]; у цій

тактичній побудові велику роль відведено *латералям* (від італ. laterale – боковий) – ‘фланговим захисникам, які залучені до організації атаки чи діють на всьому фланзі’ *«26-річний український латераль лондонського “Арсеналу” Олександр Зінченко увійшов до престижного рейтингу десяти найкращих лівих захисників Англійської Прем’єр-ліги»* [galinfo.com.ua 11.09.23]. Більшість тактичних схем не мають спеціальних назв, проте іменною є *іспанська* схема побудови 4-2-3-1, яку йменують стиль *тікі-така* (іспан. tiqui-taca, від tik – торкання, короткий пас між гравцями), – ‘володіння м’ячем упродовж більшої частини матчу та контроль за ним, що досягається серіями точних, добре відпрацьованих на тренуваннях, коротких і середніх передач вперед, назад і впоперек поля, на чужій і на своїй половині футбольного майданчика’ *«Збірна Іспанії з 2008 до 2014 року використовувала нову позиційну систему «тікі-така», яка являє собою поєднання короткого пасу і безперервного руху, спрямоване на збереження контролю над м’ячем»* [spy-football.com 18.09.21].

З-поміж інших лексем цієї тематичної групи, які з’явилися із розвитком нових понять на позначення тактичних побудов гравців і зміною функційних обов’язків футболістів на полі, а також стилю гри, такі найменування: *свінер* (англ. sweeper, від sweep up – підмітати) – ‘вільний захисник в оборонній тактиці, який не має чітко закріпленого місця на полі й розташовується позаду інших захисників, найближче до воротаря та «підчищає» огріхи партнерів, нерозуміючи «на відбій»’ *«Як правило, свінер активно відбирає м’яч і починає атаку своєї команди»* [wikidata.uk-ua 20.10.23]; синоніми – *ліберо*, *останній захисник*, *останній*, *вільний художник*, *стопер* (англ. stopper, від stop – зупиняти) – ‘центральний опорний захисник, який грає в парі з іншим центральним оборонцем у середній зоні захисної ланки команди, керує діями всього захисту, добре читаючи гру й обмежуючи рух нападникам суперника шляхом перехоплення їх проходів до воріт, а також уміє віддати перший довгий пас для початку атаки своїх партнерів; те саме, що й *центрбек*’ *«В центрі захисту свою звичну позицію зайняв найкращий український стопер Євген Хачеріді»* [espresso.tv 23.07.17], *центрбек* (англ. centre-back – центральний захисник) – ‘опорний захисник, який грає поблизу центральної осі поля, зазвичай взаємодіє з іншим центральним захисником; окрім безпосереднього виконання оборонних функцій, пов’язаних із правильним вибором позиції та вмінням добре грати головою, долучається до атак, подаючи довгі точні паси та проходячи до карного майданчика, а також виконує стандарти’ *«“Рух” підписав 19-річного центрбека, який грав за “Шахтар”»* [xsport.ua 24.02.24]; синоніми – *опорний захисник*, *опорний*, *опорник*, *центральний захисник*, *стопер*, *центрхав* (від англ. centr і half-

back – півзахисник) – ‘центральный півзахисник, до функцій якого належить організація гри команди, що вимагає доброго бачення поля, вміння віддати точний пас і дриблінгувати, мати поставлений удар; він також допомагає в обороні’ *«Останні три сезони **центрхав** провів у “Минаї”»* [sport.24tv.ua 11.01.23], **аутсайд** (англ. outside – букв. ззовні, зовнішній бік) – ‘крайній нападник, який грає на фланзі’ (давні українські терміни – *крайник, криловий*) *«Аутсайд – фланговий, крайній нападник, що грає на правому або лівому фланзі»* [wikidata.uk-ua 25.10.23], **страйкер** (англ. striker – ударник, від strike – бити) – ‘яскраво виражений нападник, який постійно загрожує воротам суперника, зазвичай центральний нападник, що є найліпшим бомбардиром команди’ *«Цікаво, що 192-сантиметровий **страйкер** ще не дебютував за першу команду “Руху”, але досить непогано показує себе в Юнацькій лізі УЄФА: 2 голи в 7-ми матчах»* [sportyvka.com.ua 22.12.23] (давній термін – *чільник*), **універсал** (від лат. universalis – загальний) – ‘футболіст, який може однаково добре зіграти на різних позиціях і в різних амплуа’ *«На 84 хвилині український **універсал** наважився на удар з-за меж штрафного майданчика»* [footballhub.ua 27.10.21]. Як видно з поданого переліку назв нових футбольних понять – усі вони – чужомовні позики. Немає жодного прикладу, який би ілюстрував спроби передати спеціальні поняття футболу засобами української мови, як це було на початку ХХ ст. у Галичині.

Цю ж тенденцію – надавати перевагу чужим назвам – зафіксовано й у поповненні новими лексемами інших тематичних груп, зокрема в групі **«Назв учасників футбольного матчу й інших безпосередньо причетних до футболу осіб»**: **джокер** (англ. joker – «букв. жартівник – у деяких картярських іграх (покер та ін.) особлива додаткова карта в колоді, якою можна замінити будь-яку іншу карту» (Пустовіт, 2000: 353)) – ‘футболіст, який виходить на заміну й здатний кардинально змінити хід гри; вдала заміна’ *«Європейські коментатори називали Вадима Євтушенка найкращим “**джокером**” сучасності»* [ikropuvnytskyi.com 7.07.23], **коуч** (англ. coach – тренер) – ‘головний тренер команди’ *«Футбольний **коуч** не боїться підтримувати хлопців поблизу ворожих позицій»* [sport.24tv.ua 13.10.23], **легіонер** (франц. legionnaire, від лат. legionarius, що походить від legio (legionis), від lego – збираю, набираю) – ‘футболіст, який не має громадянства тієї країни, в чемпіонаті якої він грає за один із клубів, з яким він має контракт; у регламентах деяких національних чемпіонатів встановлено ліміти на кількість легіонерів, які одночасно можуть перебувати на полі в складі команди; в Україні – сім чужоземців’ *«Андрій Шевченко – символ відродження українського футболу і найуспішніший український футбольний **легіонер** в історії»* [1927.kiev.ua 13.05.23], **на-**

туралізований футболіст (від франц. naturalisation, походить від лат. naturalis – природний, від natura – природа – надання іноземцеві громадянства певної держави) – ‘футболіст-чужоземець, який отримав українське громадянство, що дає йому право грати за національну збірну України’ *«Марлос – не перший натуралізований футболіст в історії збірної України»* [zbruc.eu 2.10.17].

У групі **«Назв ігрових моментів матчу»** функціують такі неологізми: **активний офсайд** (від лат. activus – діяльний і англ. off side – поза грою) – ‘порушення правил, коли в момент передачі м’яча футболістові команди, яка атакує, між ним і лінією воріт команди, яка захищається, немає двох гравців суперника (включно з воротарем)’ *«Катерина Монзуль скасувала гол Володимира Шепелева через активний офсайд Беняміна Вербича»* [sport.ua 9.07.20], **асист** (від лат. assisto – стояти поруч, бути присутнім) – ‘гольова передача, після якої одноклубник забиває гол, допомога в результативній атаці’ *«Віктор Циганков віддав асист і зазнав травми у матчі за “Жирону” в чемпіонаті Іспанії»* [suspilne.media 9.03.24], **пасивний офсайд** (від лат. passivus – недіяльний і англ. off side – поза грою) – ‘ситуація, коли гравець команди, яка атакує, перебуває ближче до воріт, аніж останній захисник команди, яка захищається, однак цей футболіст не бере активної участі в ігровому епізоді – не торкається м’яча, не створює перешкоди воротареві й не отримує пасу від партнера’ *«На початку цього матчу, господарі забили гол, який був скасований через пасивний офсайд»* [sport.ua 14.02.24], **сейв** (від англ. save – рятувати) – ‘вдалі дії воротаря, коли йому вдається в надзвичайно складній ситуації моментально зреагувати й урятувати власні ворота від стовідсоткового гола – відбити небезпечний удар, витягаючись до м’яча, чи зловити його, вдало зігравши на виході; «парування удару» (Туровська та Василькова, 2008: 225)’ *«Сейв воротаря донецького “Шахтаря” Дмитра Різника у матчі з “Барселоною” (1:2) увійшов до топ-5 найкращих порятунків воріт за підсумками третього туру групового етапу Ліги чемпіонів за версією УЄФА»* [zn.ua 26.10.23], **симуляція** (лат. simulatio – удавання) – ‘імітація падіння чи травми для того, щоб заробити карний удар для своєї команди, а також попередження для суперника; у карному майданчику кваліфікується як неспортивна поведінка й заслуговує на покарання жовтою картою’ *«Колишній гравець “Дніпра-1” Валентін Кожокару оскарджувався принизливою симуляцією під час матчу “Шльонск” – “Погонь”»* [sport.24tv.ua 14.02.24], **стандарт** (англ. standart – норма, зразок, мірило) – ‘одне зі стандартних положень у футболі – кутовий, карний чи вільний удар, що його виконують за чітко встановленими правилами’ *«Я відчув, що в цій грі мені не дуже добре вдавалися стандарти»* [fcdynamo.com

24.05.09], **супер-сейв** (від лат. *super* – «префікс, що означає високий ступінь ознаки, якості або підвищеної, посиленої дії» (Пустовіт, 2000: 868) і англ. *save* – рятувати) – ‘вдалі дії воротаря, який кілька разів поспіль рятує ворота – відбиває небезпечні удари, дотягуючись до м’яча чи вдало вистрибуючи йому назустріч’ «**Супер-сейв** Трубіна в черговому матчі за “Бенфіку”» [dynamo.kiev.ua 7.01.24].

У групі «**Назв регламенту проведення футбольних змагань**» в останні десятиліття з’явилися такі нові назви: **екстра тайм** (англ. *extra time*, від лат. – «поза, зовні, крім» (Пустовіт, 2000: 410) і англ. *time* – час) і **овертайм** (англ. *overtime*, від *over* – понад, зверху) – ‘додатковий час, що призначають після вичерпання основного часу матчу, впродовж якого не вдалося виявити переможця, складається з двох п’ятнадцятихвилинних таймів; інша назва – третій тайм’ «Його голи на 90 та 90+2 хвиликах перевели зустріч в **екстра тайм**» [ua-football.com 5.05.22], «Однак для того щоб з’ясувати хто на полі найсильніший, команди змушені грати **овертайм**» [sport.ua 1.05.19], **плей-оф** (англ. *playoffs*, від *play* – грати та суфікса *-off*, що означає вибування) – ‘гра чи серія ігор, які проводять після закінчення турніру для визначення переможця; ігри за олімпійською системою (на вибування) між командами з найліпшими результатами за підсумком сезону для з’ясування переможця, «спортивні змагання на вибування у разі програшу» (Туровська та Василькова, 2008: 189)’ «Боснія і Герцеговина та Україна зіграють 21 березня у півфіналі **плей-оф** за вихід на чемпіонат Європи» [football24.ua 21.03.24], **мундіаль** (іспан. *mundial* – світовий, «мондіаль – з фр. “всесвітній, світовий”»: змагання на світову першість» [Віняр і Шпачук, 2002: 103]) – ‘чемпіонат світу з футболу, кубок світу з футболу, який проводять раз на чотири роки’ «Буде складно зараз виграти **мундіаль**, тому що це важко, коли ти не в фаворитах» [football.ua 16.11.22] (на позначення цього поняття давно функціював термін *Чемпіонат світу*, тому не було потреби в запозиченні, яке лише доповнює терміносистему футболу на рівні синонімії).

Серед прикладів нових футбольних назв, утворених унаслідок **семантичної деривації**, є лексичні одиниці, які вирізняються образністю, зокрема, **метафоричні найменування**, що ґрунтуються на «семантичному переосмисленні об’єкта дійсності внаслідок порівняння його з іншим об’єктом за подібністю властивостей, ознак, рис, форм та ін.» (Стратулат, 2007: 71), зокрема: «**автобус**» / «**паркування автобуса**» – ‘надзвичайно обережна, «глуха» оборонна тактика, коли команда практично в повному складі захищає свої ворота та зрідка проводить контратаки; назву вперше вжив для опису своєї тактики португальський тренер Жозе Моурінью, порівнявши гру на полі зі запаркованим у карній

площі автобусом, який перешкоджає суперникові наблизитись до чужих воріт' *«Термін **“автобус”** має яскраво виражений негативний емоційний характер, оскільки видовищність гри команди значно поступається ефективності»* [football24.ua 19.12.15], *«**вільний художник**»* – 'футболіст, який не має чітко визначеної позиції на полі, постійно зміщується, грає між півзахисниками і нападниками, є головним конструктором атак своєї команди, розпасовувальником; інші назви – *плеймейкер, треквартист*' *«За підсумками 26-го чемпіонату України з футболу серед кращих команд України **“вільний художник”** київського Динамо та збірної України Андрій Ярмоленко став кращим бомбардиром нашої першості з 15-ма забитими голами (в 28-ми матчах)»* [champion.com.ua 1.06.17], *«гол у роздягальню»* – 'гол в останні хвилини першого тайму' *«Перед перервою, це вже не вперше, пропустили зовсім необов'язковий гол у роздягальню»* [champion.com.ua 28.04.23], *фальшива / хибна «дев'ятка»* – 'гравець, який, відповідно до номера на футболці, мав би виконувати функції центрального нападника, а насправді зосереджений на створенні голевих моментів, підтримці атаки та відволіканні захисників суперника' *«Динамо́вська **“фальшива дев'ятка”** переживає розквіт кар'єри»* [url.ua 11.08.23], *«Потім з'явилися 4-3-3, опорний півзахисник, **“хибна дев'ятка”** та інвертовані вінгери»* [sport.ua 15.07.23], *«зняти павутиння»* – 'забити м'яч у горішній кут воріт, під хрестовину – місце перетину стояка і поперечки – «дев'ятка», куди важко влучити, тому кажуть, що там утворилася павутина' *«Потужним пострілом метрів з 30-ти зумів **“зняти павутиння”** з “дев'ятки” воріт гостей все той же герой матчу – півзахисник “Десни” Євгеній Чепурненко»* [cheline.com.ua 26.08.17], *коротка лава запасних* – 'небагато гравців, які можуть вийти на заміну' *«По-перше, у нас **коротка лава запасних**, а по-друге, різний ступінь готовності»* [football24.ua 2.02.14].

Багато з проаналізованих новацій футбольного дискурсу кінця ХХ – початку ХХІ ст. уже перейшли до загальноновживаної лексики сучасної української мови. Дослідники динамічних процесів у українському лексиконі періоду після відновлення української незалежності вважають, що це зумовлено актуальністю в суспільстві понять, які ці нові лексеми позначають, а також активним їх використанням у засобах масової комунікації (Клименко, 2008: 240; Навальна, 2011: 108). Стосовно футбольної лексики це цілком слушне твердження, адже велику частку інформації в сучасних масмедіа становлять повідомлення про перебіг футбольних подій в Україні та у світі. Можна навіть говорити про зрощення футбольного дискурсу з дискурсом масової комунікації.

Отже, в розвитку українського футбольного дискурсу трьох остан-

ніх десятиліть зафіксовано такі основні новаційні тенденції: збільшення наповнюваності деяких тематичних груп і поява цілком нових груп футбольної лексики, що пов'язане з об'єктивними наслідками розвитку самої футбольної гри, а також суб'єктивними чинниками – комерціалізацією цієї видовищної гри, увагою засобів масової комунікації до футболу як реакції на суспільне запотребування та появою новітніх технологій, які не оминули цей консервативний вид спорту. На зламі XX–XXI ст. в українській футбольній лексиці зафіксовано розширення значень давно вживаних футбольних термінів та появу чималої кількості нових чужомовних назв. Прикро, що не надто відважними є спроби сучасних термінотворців створити на національному ґрунті власне українські відповідники до позик із чужих мов, як це робили творці української спортивної термінології на початку XX ст. у Галичині. Одним із найпродуктивніших способів поповнення сучасного футбольного лексикону є поява новацій, що є аналітичними конструкціями – словосполученнями з двома та більше складниками. Функціонування багатокomпонентних словосполучень та описових конструкцій, яким непросто буде здобути статус термінів (який, за законом мовної економії, повинен бути короткими), є свідченням активного формування сучасного лексикону футбольної сфери, пошуку найвдаліших і наймісткіших назв на позначення спеціальних понять футболу, що з'явилися в останні десятиліття.

Список літератури

- Віняр, Г. М. і Шпачук, Л. Р. (2000). Словник новотворів української мови кінця XX століття. Кривий Ріг.
- Віняр, Г. М. і Шпачук, Л. Р. (2002). Словник новотворів української мови кінця XX століття. Вип. 2. Кривий Ріг.
- Карпіловська, Є. А. (2004). «Динаміка сучасної української мови в словниках нового покоління (проект серії словників нової української лексики)». Українська мова, № 3, С. 3–29.
- Карпіловська, Є. А. (2009). «Інновації в сучасній українській мові: чинники появи та тенденції усталення». Rocznik Slawistyczny, T. LVIII, S. 47–66.
- Карпіловська, Є. А. (2007). «Тendenції розвитку сучасного українського лексикону: чинники стабілізації інновацій». Українська мова, № 4, С. 3–15.
- Карпіловська, Є. А. (2008). «Тendenції розвитку сучасного українського лексикону: чинники стабілізації інновацій». Українська мова, № 1, С. 24–35.

- Карпіловська, Є. А. та ін. (2013). Активні ресурси сучасної української номінації: Ідеографічний словник нової лексики. Київ: ТОВ «КММ».
- Карпіловська, Є. А. та ін. (2017). Вплив суспільних змін на розвиток української мови. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
- Карпіловська, Є. А. та ін. (2024). Система та структура української мови у функціонально-стильовому вимірі. Київ: Інститут української мови НАН України. [Електронне видання URL: https://iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/2024/02/MONOGRAFIYA_strukturalisty.pdf [20.07.24]]
- Кислюк, Л. П. (2017). Сучасна українська словотвірна номінація: ресурси та тенденції розвитку. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
- Клименко, Н. Ф. та ін. (2008). Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
- Колоїз, Ж. В. (2008). «Основні підходи до визначення лінгвістичного статусу неологізму». Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету: Філологічні студії, Вип. 1, С. 27–36.
- Колоїз, Ж. В. (2009). «Українська неологія: здобутки та перспективи». Наукові праці Чорноморського державного університету ім. Петра Могили. Сер.: Філологія. Мовознавство, Т. 105, Вип. 92, С. 57–62.
- Лисиченко, Л. А. (2009). «Динамічні процеси в українській мові кінця ХХ – початку ХХІ століття». Лінгвістичні дослідження: збірник наук. праць, Вип. 28, С. 100–105.
- Мазурик, Д. (2002). Нове в українській лексиці: словник-довідник. Львів: Світ.
- Мельничук, О. С. (1985). Словник іншомовних слів. Київ: Головна редакція Української рад. енциклопедії.
- Навальна, М. (2011). Динаміка лексикону української періодици ХХІ ст. Київ: Інститут української мови; Видавничий дім Дмитра Бураго.
- Нелюба, А. (2012). Словотворчість незалежної України (1991–2011). Харків: Харківське історико-філологічне товариство.
- Нелюба, А. та Редько Є. (2017). Словотворчість незалежної України. 2012–2016. Словник. Харків: Харківське історико-філологічне товариство.
- Пустовіт, Л. О. та ін. (2000). Словник іншомовних слів. Київ: Довіра.
- Стишов, О. А. (2019). Динаміка лексичного складу сучасної української мови. Лексикологія. Лексикографія. Біла Церква: Авторитет.
- Стишов, О. А. (2000). «Інноваційні процеси в сучасній спортивній лексиці й термінології». Лінгвістичні студії, Вип. 6, С. 136–140.

- Стишов, О. А. (2012). «Основні тенденції розвитку лексичного складу української мови початку ХХІ століття». Вісник Запорізького національного університету: збірник наук. праць. Філологічні науки. Запоріжжя: Запорізький національний ун-т., С. 406–415.
- Стишов, О. А. (2005). Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації). Київ: Пугач.
- Стратулат, Н. В. (2007). «Семантична неологізація як спосіб збагачення словникового складу української мови». Мовознавство, № 3, С. 69–77.
- Струганець, Л. В. (2002). Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ століття. Тернопіль: Астон.
- Тищенко, О. М. (2010). Нові й актуалізовані слова та значення: словникові матеріали (2002–2010). Київ: Інститут української мови НАН України; Видавничий дім Дмитра Бураго.
- Туровська, Л. В. і Василькова, Л. М. (2008). Нові слова та значення: словник Київ: Довіра.
- Цигвінцева, Ю. (2024). Неосемантизація в сучасній українській мові: чинники активізації внутрішніх ресурсів номінації. Вінниця: Нілан-ЛТД.
- Черторизька, Т. К. (1973). Активна і пасивна лексика в сучасній українській літературній мові. У: Білодід, І. К. (ред.). Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія. Київ: Наукова думка. С. 211–261.

LEXICAL INNOVATIONS IN THE UKRAINIAN LANGUAGE OF FOOTBALL IN THE LATE 20TH AND EARLY 21ST CENTURIES

The article is devoted to the analysis of the dynamics of the development of one of the subsystems of the Ukrainian language – the language of football in the late 20th and early 21st centuries. The addition of lexical innovations to the language of the most popular sport – the “game of millions” – is associated with the evolution of the game of football itself over the past decades, which is the actual football factor in the emergence of new names, and with the rapid growth of football's popularity in Ukraine and the world, the increased interest of the mass media in football spectacles, the commercialization of football, the penetration of the latest technologies into this conservative sports game, which can be qualified as non-sports factors of change. The sources of factual material for the study were journalistic texts of football content from the mass media, Internet resources and texts of scientific and artistic styles on football topics. Football innovations are classified according to the thematic principle into groups and subgroups. The emergence of new thematic groups of football vocabulary and the increase in lexical filling with new names of already known groups of special football names are described. The article analyzes lexical and semantic neologisms, as well as foreign loanwords that have entered the Ukrainian football language over the past three decades. The structure and features of the creation of new football names and their place in the Ukrainian football discourse are also clarified. The functioning of football innovations is illustrated by examples of the use of these names in contexts. Many variant football innovations have been recorded, which indicates an active search for the most successful and comprehensive names in the modern lexicon of the football sphere.

Keywords: dynamic processes in the modern language of football, innovations in Ukrainian football vocabulary, thematic groups of football vocabulary, lexical neologisms, semantic neologisms, foreign language borrowings.